

PÄIVÄKOTI SIIMAN
VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

HELSINGIN KAUPUNKI
SOSIAALIVIRASTO
PHVA
Päiväkoti Siima
05032007

SISÄLLYS

1. Meri-Rastila lapsen kasvuympäristönä
2. Tervetuloa päiväkoti Siimaan
3. Päiväkoti Siiman varhaiskasvatuksen perusta
  - 3.1 Siiman toiminta-ajatus
  - 3.2 Siiman varhaiskasvatuksen arvot
4. Päiväkoti Siiman varhaiskasvatuksen toteuttaminen
  - 4.1 Lapsikäsitys toiminnassamme
  - 4.2 Oppimiskäsitys toiminnassamme
  - 4.3 Sima kasvatusyhteisönä
  - 4.4 Siiman toiminta- ja oppimisympäristö
    - 4.4.1 Fyysinen oppimisympäristö
    - 4.4.2 Emotionaalinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö
5. Yhteistyöllä kohti kasvatuskumppanuutta
  - 5.1 Kasvatuskumppanuus
  - 5.2 Vanhempien ja lasten näkemyksiä päiväkodin arjesta
  - 5.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen suunnitelma
  - 5.4 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa
    - 5.4.1 Varhainen tuki, varhaiskasvatukselliset tukitoimet
    - 5.4.2 Erityinen tuki, rakenteelliset tukitoimet
    - 5.4.3 Lapsen kuntoutussuunnitelma ja HOJKS
  - 5.5 Yhteistyökumppanit osana kasvatuskumppanuutta
  - 5.6 Varhaiskasvatuksen laadukas perusta

6. Varhaiskasvatuksen sisällöt

6.1 Perushoito, opetus ja kasvatus Siimassa

6.2 Kieli mukana kaikessa toiminnassamme

6.3 Toiminnalliset orientaatiot

6.3.1 Leikkiminen

6.3.2 Liikkuminen

6.3.3 Taiteellinen kokeminen ja tekeminen

6.3.4 Tutkiminen

6.4 Sisällölliset orientaatiot

6.4.1 Matemaattinen orientaatio

6.4.2 Luonnontieteellinen orientaatio

6.4.3 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

6.4.4 Esteettinen orientaatio

6.4.5 Eettinen orientaatio

6.4.6 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

7. Päiväkoti Siiman esiopetus

7.1 Siiman esiopetuksen oppilashuolto

7.2 Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus

8. Varhaiserityiskasvatus Siimassa

8.1 Varhaiserityiskasvatuksen toteuttaminen Siimassa

9. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatus

9.1 Maahanmuuttajataustaisten lasten toiminnan toteutuminen Siimassa

10. Siiman varhaiskasvatuksen arviointi, kehittäminen ja seuranta

Lähteet

Liitteet

1. Meri-Rastila lapsen kasvuympäristönä

Päiväkoti Siima sijaitsee 1990-luvulla rakennetussa Meri-Rastilan lähiössä Helsingin Vuosaaren kaupunginosassa. Metro mahdollistaa nopeat kulkuyhteydet ydinkeskustasta ja Itäkeskuksesta Rastilan tai Vuosaaren metroasemalle, josta bussi numero 96 tuo sinut lähelle Ramsinniementietä, missä päiväkotimme sijaitsee.

Meri-Rastilan alue antaa lukuisia mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa. Meri, uimarannat, metsä, kalliot ja luonnonsuojelualueet on yritetty säilyttää alueen ympärillä tapahtuvasta rakentamisesta ja kaavoituksesta huolimatta. Alue tarjoaa eri vuodenaikoina hyvät mahdollisuudet liikuntaan ja luonnon seuraamiseen.

Alueen väestö kohtaa jokapäiväisessä elämässään erilaiset kulttuurit, uskonnot, kielet, arvot ja näkemykset. Täällä asuville ja työskenteleville ihmisille löytyy monipuolista kulttuuritarjontaa sekä Itäkeskuksessa että Vuosaarissa. Lähellämme on Vuotalo, kirjasto, urheilutalo, uimahalli sekä alueen päiväkodit ja ala-asteen koulut.

2. Tervetuloa päiväkoti Siimaan

Päiväkoti Siima aloitti toimintansa elokuussa 1999. Tällöin saman katon alle yhdistyivät kaikki entisen päiväkotit Luodon eri puolilla Meri-Rastilaa ja Kallahtea sijainneet yksiköt ja nimi muuttui Siimaksi.

Päiväkodin aukioloaika on kello 6:15–17:30

Osoite

Ramsinniementie 6
00980 HELSINKI

Puhelinnumerot 09-310 62726 (johtaja)
09- 310 62733 (keittiö ja ryhmät)

Sähköposti pk.siima@hel.fi

Päiväkodin johtaja ja varajohtaja etunimi.sukunimi@hel.fi

Päiväkoti Siimassa on tällä hetkellä seuraavat lapsiryhmät:

- integroitu erityisryhmä PILKIT
- kokopäiväryhmä PERHOT
- kokopäiväryhmä SIMPUKAT
- kokopäivä- ja esiopetusryhmä KUMMELI

Lapsiryhmien koostumus, lapsimäärät ja henkilökuntamitoitus tarkentuu uuden toimintakauden alussa. Vakituinen henkilökunta muodostaa kasvatusyhteisön, joka koostuu erityislastentarhanopettajista, lastentarhanopettajista, lastenhoitajista, erityisavustajista, päiväkotiapulaisista, keittäjästä ja päiväkodin johtajasta. Näiden lisäksi meillä on ajoittain työharjoittelijoita, työllistettyjä ja opiskelijoita. Henkilökunnan määrä on vuosia ollut 16 – 20. Päiväkoti Siimassa on oma keittiö.

3. Päiväkoti Siiman varhaiskasvatuksen perusta

3.1 Siiman toiminta-ajatus

Tavoitteenamme on luoda turvallinen ja suvaitsevainen ilmapiiri yhteistyössä vanhempien kanssa.

Arvostamme lasten leikkiä. Leikissä lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät ja hänen itsetuntonsa vahvistuu.

Haluamme antaa lapsille aikaa ja mahdollisuuksia leikkiin ja monipuoliseen toimintaan luomalla lapsille sopivan toimintaympäristön.

3.2 Siiman varhaiskasvatuksen arvot

Työmme perusarvot ovat oikeudenmukaisuus, rehellisyys, tasavertaisuus, avoin ja luotettava ilmapiiri sekä kunnioitus toisiamme kohtaan. Toisten kuunteleminen ja kuuleminen on periaate, jota haluamme noudattaa lasten, perheiden, yhteistyötahojen ja työntekijöidemme kesken. Auttamisen halu ja yhteisen hyvän näkeminen ovat työyhteisömme menestymisen perusta.

Toimintamme perusarvo on lapsilähtöisyys, jolloin lapsen kiinnostuksen kohteet luovat pohjan toimintamme suunnittelulle, painotuksille ja toteutukselle. Kuuntelemme lasten mielipiteitä ja toteutamme niitä mahdollisuuksiemme mukaan.

4. Päiväkoti Siiman varhaiskasvatuksen toteuttaminen

Varhaiskasvatustamme ohjaavat valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2006), Helsingin kaupungin esiopetussuunnitelman perusteet (1996) ja Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma (2005) ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2007) sekä lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset. Varhaiskasvatuksemme muodostuu tavoitteellisesta hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kiinteästä kokonaisuudesta, johon koko kasvatusyhteisö on sitoutunut. Toimintaamme on ohjannut henkilökunnan kanssa yhdessä laadittu päiväkoti Siiman varhaiskasvatussuunnitelma (2002), jota arvioimme vuosittain.

4.1 Lapsikäsitys toiminnassamme

Jokainen lapsi on syntyessään hyvä ja rakastettava. Ympäristö ja perimä muovaavat meistä yksilön. Lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa hänelle tärkeisiin ihmisiin, kulttuuriin ja ympäristöön. Työmme lähtökohtana on lapsen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen

tukeminen. Lapsen käsitys itsestään ja oppijana kehittyy toiminnassa ja vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa. Jo pieni lapsi kykenee ilmaisemaan toiveitaan ja omia ideoitaan, aikuisen herkkyyttä on kuulla ja vastata lapsen toiveisiin ja ajatuksiin. Lapsen hyvä perushoito on edellytys leikille, joka on lapsen luontainen tapa oppia ja kehittyä.

4.2 Oppimiskäsitys toiminnassamme

Näemme lapsen oppimisen olevan jatkuva kokonaisvaltainen prosessi, joka jatkuu läpi elämän. Lapsi on luonnostaan innokas oppija. Aikuisen kannustus ja rohkaisu ovat ensiarvoisen tärkeitä pienen lapsen opettellessa uusia taitoja ja tietoja. Varhaislapsuudessa lapsen hoitoa, kasvatusta ja oppimista tapahtuu niin kotona kuin päiväkodissa. Lapsi oppii parhaiten, kun kunnioitamme hänen oppimisen herkkyyksiaansä.

Lapsi on innokas tutkija ja tiedon kerääjä. Hän kiinnostuu ilmiöistä ja haluaa ratkaista ongelmia. Oppiessaan lapsi harjoittelee yrityksen ja erehdyksen kautta ja ristiriitoja ratkomalla. Hän käyttää oppimiseen eri aisteja eli näkemällä muiden lasten toimintaa, kuulemalla kertomuksia ja ohjeita, haistamalla ja maistamalla erilaisia makuja ja tuoksuja. Se on sekä fyysistä toimintaa, jossa liikkumalla ja leikkimällä saadaan kokemuksia ympäröivästä maailmasta että psyykkistä toimintaa, jossa hän pohtii ja jäsentää kokemaansa oman kehitystasonsa mukaan.

4.3 Siima kasvatusyhteisönä

Olemme moniammatillinen kasvatusyhteisö, jossa jokainen työntekijä on kasvattajana ja mallina omassa roolissaan. Kaikkien työntekijöiden työpanos on yhtä arvokasta. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja henkilökunta sitoutuvat tietoisesti toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytysten tukemiseksi. Päiväkodissa tehtävän työn tavoitteet lähtevät lapsen ja ryhmän tarpeista sekä kunkin lapsen yksilöllisestä kehitysvaiheesta. Henkilöstö luo ympäristön, jossa on turvalliset rajat ja yhteiset pelisäännöt. Turvallisuutta on se, kun lapsella on

hyvä olla päivähoivossa ja vanhemmilla luottamus päiväkodissa tehtävään työhön. Kasvattajina koemme tärkeäksi sen, että lapsi oppii kunnioittamaan itseään ja toisia ihmisiä, ilmaisemaan tunteitaan ja tarpeitaan ja sietämään pettymyksiä.

Aikuisten vastuulla on luoda turvallinen ilmapiiri, jossa saamme yhdessä iloita, nauraa, surra ja kokea myös pettymyksiä. Kasvattajatiimi sitoutuu ryhmänsä tavoitteisiin ja koko päiväkodin toimintaan. Autamme toisiamme ja olemme yhteisvastuullisia. Arvioimme toimintaamme säännöllisesti ja olemme valmiita kehittämään ja uudistamaan toimintatapojamme.

Lasten kanssa toimiessamme kiinnostumme lapsen toiveista ja hyväksymme hänet omana persoonanaan. Kannustamme häntä omatoimisuuteen huomioiden hänen kehitystasonsa. Autamme lasta puhumaan, kuuntelemaan ja kertomaan omia ajatuksiaan. Havainnoimalla lasta tunnistamme hänen tarpeitaan.

4.4 Siiman toiminta- ja oppimisympäristö

Hyvä toiminta- ja oppimisympäristö muodostuu fyysisten, emotionaalisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Oppimisen suunnittelussa otamme huomioon tilan, ajan ja tavan. Toisin sanoen ilmapiirin täytyy olla myönteinen ja turvallinen, ympäristön toimintaan sopiva ja toiminnan ajallisesti oppimista ja lapsen kehityksen herkkyyuskautta suosiva.

4.4.1 Fyysinen oppimisympäristö

Fyysinen oppimisympäristömme muodostuu ulko- ja sisätiloista. Ryhmätilat muokkautuvat toiminnallisesti kunkin ryhmän tarpeiden mukaan. Tavoitteenamme on kodinomaisuus, mielikuvituksellisuus, huonekalujen ja välineiden monikäyttöisyys sekä tilojen muunneltavuus. Akustiikalla, ilmanvaihdolla, valaistuksella, väreillä, kasveilla ja tekstiileillä on

vaikutuksensa päiväkotimme viihtyisyyteen. Kuuntelemme lasten toiveita leikkipaikkojen järjestelyissä.

Fyysinen toimintaympäristömme elää käsiteltävän aiheen ja toiminnan mukaan. Tilat antavat mahdollisuuden niin äänekkääseen ja vauhdikkaaseen toimintaan kuin omaan rauhaan. Hyödynnämme pienimmätkin tilat ja käytävät leikkeihin. Kirjasto tarjoaa tilan hiljaisuuteen, lukemiseen ja pienryhmätyöskentelyyn. Kannustamme lapsia pitkäkestoisii leikkeihin niihin sopivissa tiloissa.

Ulkotilat käsittävät sekä päiväkodin piha-alueen että ympäröivän luonnon. Siimassa on kaksi pihaa: leikkivälinein varustettu alue ja luonnontilassa oleva aidattu piha. Rakennetulla pihalla on mahdollisuus keinua, kiipeillä, juosta, pelata, leikkiä ja tutkia pensaita ja kiviä. Luontopihalta lapset löytävät erilaisia ötököitä ja kasveja. Sinne voi rakentaa majan ja talvella lapset voivat opetella hiihtämistä lyhyellä ladulla. Puu-, kukka- ja pensasistutukset tuovat vaihtelua hiekkapihalle. Leikkipaikkojen asianmukainen kunto ja pihasäännöt tuovat turvallisuutta toimintaan.

Päiväkodin lähellä oleva luonto kallioineen ja metsineen ja meren läheisyys ovat myös oppimisympäristöämme. Myös rakennettu ympäristö puistoineen ja urheilukenttineen ovat käytössämme retkeillessämme viikoittain.

Kasvattajatiimit suunnittelevat ja toteuttavat ryhmän tarpeisiin sopivan oppimisympäristön, joka voi muuntautua lasten omien ideoiden ja teemojen mukaan. Tärkeintä on, että ympäristö herättää eri-ikäisillä lapsilla mielenkiinnon kokeiluun, tutkimiseen ja toimimaan ja ilmaisemaan itseään erilaisissa vertais- ja pienryhmissä.

4.4.2 Emotionaalinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö

Kaikki lapsen ihmissuhteet päiväkodissamme aikuisista lapsiin muodostavat lapsen emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön. Kasvattaja välittää lapselle arvoja, jotka ovat

ajattelumme perustana. Olemme lapsillemme ja toisillemme välittämisen kulttuurin malleja. Opettelemme yhdessä rakentavan vuorovaikutuksen pelisääntöjä: toinen toisemme huomioon ottamista, ristiriitojen ratkaisemista ja anteeksiantoa.

Psyykkisesti turvallisessa ympäristössä lapsi saa kokea erilaisia tunteita, harjoitella tunteiden ilmaisua ja itsehillintää. Hän saa tulla hyväksytyksi omana persoonanaan ja kasvaa yhteisön tärkeäksi jäseneksi Hyvä ilmapiiri syntyy päiväkodin henkilökunnan keskinäisistä hyvistä suhteista, joihin panostetaan yhteisillä sopimuksilla ja niistä kiinni pitäen. Avoimuus, huumori ja jokaisen persoonallisuuden kunnioittaminen auttavat meitä suvaitsevaisen ilmapiirin luomisessa niin henkilökunnan, lasten kuin vanhempienkin kesken. Aikuiset tukevat lasten keskinäisiä vertais- ja kaverisuhteita erityisesti leikkien avulla.

5. Yhteistyöllä kohti kasvatuskumppanuutta

” Kasvatuskumppanuus
on lapsen äänen kuulemistä
vanhempien avulla”

Vanhemmat näkevät kasvatuskumppanuuden päiväkodin ja vanhempien yhteisenä toimintana, jonka avulla lisäämme lapsen kaikinpuolista hyvinvointia. Yhteisen ymmärryksen löytäminen on tärkeää, jotta kasvatuskumppanuus voi toteutua. Lapsen kasvattaminen on ensisijaisesti hänen vanhempiensa tehtävä, mutta päiväkotitoimi voi merkittävästi tukea lapsen henkistä ja sosiaalista kasvua.

5.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuuden luominen aloitetaan jo siinä vaiheessa, kun vanhemmat tuovat lapsensa päivähoitohakemuksen. Päiväkodin johtaja

tekee palvelusuunnitelman yhdessä vanhempien kanssa. Siinä vanhemmat kertovat, millaista hoitoa ja hoitomuotoa he ovat lapselleen ajatelleet ja mitä toiveita heillä on lapsensa varhaiskasvatuksen suhteen. Johtaja kertoo perheelle päivähoitopalvelujen vaihtoehtoista.

Päivähoitopaikan varmistuttua perhe ja lapsi tutustuvat päivähoitopaikkaan luoden yhteistyölle pohjan keskustellen henkilökunnan kanssa perheen toiveista ja odotuksista. Aloituskeskustelussa sovimme lapsen tutustumisajankohdan ja -pituuden suosien pehmeää laskua. Jokainen uusi lapsi ja perhe otetaan vastaan yksilöllisesti ja aikaa antaen. Lapsen kasvattajatiimi on sopinut etukäteen lapsen vastuukasvattajan, joka huolehtii yhteistyön alkamisesta. Hän välittää perheelle tietoa päiväkodin käytännöistä ja kasvattajatiimille tietoa lapsesta. Hän toimii perheen tukena myös jatkossa. Hänen vastuullaan on myöhemmin vanhempien kanssa pidettävät lapsen varhaiskasvatuskeskustelut.

Uuden toimintakauden alkaessa järjestämme uusille vanhemmille informaatiotilaisuuden, jossa kerromme päivähoidon yleisiä perusasioita. Syksyllä jokainen ryhmä järjestää oman vanhempainillan, jossa voimme tarkemmin syventyä kunkin lapsiryhmän varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja vanhempien kysymyksiin.

Tiedonvälitys lapsen päivästä puolin ja toisin on tärkeää niin vanhemmille kuin työntekijöillemme. Toivomme kohtaavamme vanhemmat päivittäin lasta tuotaessa ja hakiessa. Kohtaamisen ilmapiirin tulisi olla ystävällinen, rauhallinen, avoin ja sellainen, että puolin ja toisin pystyisimme keskustelemaan arkaluontoisista ja vaikeistakin asioista. Työntekijöinä meitä sitoo vaitiolovelvollisuus.

5.2 Vanhempien ja lasten näkemyksiä päiväkodin arjesta

Vanhempien mielestä päiväkodin arjessa on tärkeää arjen säännöllisyys päivittäisine rutiineineen ja tapoineen. Se, että lapsi viihtyy päiväkodissa ja vanhemmilla on kontaktit tuttuihin aikuisiin ja lapsiin, koetaan myös

merkittäväksi. Vanhemmat korostavat lasten turvallisuutta, yhteisten sääntöjen oppimista ja noudattamista päiväkodissa sekä suvaitsevaisuutta toisia kohtaan. Monipuolinen ohjelma, levon hetkiä unohtamatta on tärkeää. Sitä, että lapsi oppii vuorovaikutustaitoja ja hyviä käytöstapoja päiväkodissa, vanhemmat pitävät arvossa.

Lasten mielestä tärkeintä päiväkodin arjessa on leikkiminen. Lisäksi ulkoilu, kaveri tai kaverit kuuluvat merkityksellisinä lasten arkeen. Heille on tärkeää, että on joku tai jotkut aikuiset, joista lapsi pitää erityisen paljon. Lapset arvostavat päiväkodin hyvää ruokaa ja joillekin lapsille aamiainen on tärkeä hetki. Lasten mielipiteissä toiminnoista nousevat esille leikkimisen lisäksi askartelu, piirtäminen, jumppa, laulaminen, musiikki ja retket.

Vanhempien mielestä on tärkeää, että lapsi ilmaisee tunteitaan ja tarpeitaan, sietää pettymyksiä ja kunnioittaa toisia ihmisiä. Päiväkodin henkilökunnalta vanhemmat toivovat mahdollisuuksien mukaan lapsen persoonallisuuden huomioimista ja hänen mieltymystensä ja tarpeidensa huomaamista sekä vahvuuksiensa tukemista.

5.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen suunnitelma

Jokaisen perheen kanssa laadimme lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Arvioimme suunnitelmien toteutumista yhdessä vanhempien ja lasten kanssa tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään 1 - 2 kertaa vuodessa. Suunnitelmissa sovimme lapsen tavoitteista, yhteisistä kasvatuseriaatteista, toimintatavoista, perheen kulttuuriin liittyvistä asioista ja arvioimme lapsen kehitystä ja kasvua. Erikielisille lapsille teemme suomi toisena kielenä suunnitelman eli S2-suunnitelman.

Esiopetusvuonna käymme vanhempien kanssa vuoropuhelua lapsen kasvusta ja kehityksestä kuusivuotiaasta koululaiseksi. Sekä syksyllä että keväällä käymme lasten ja vanhempien kanssa Lapsen esiopetuksen suunnitelmaa (LEOPS) koskevat keskustelut. Näissä keskusteluissa

vanhemmat kertovat, mitä odotuksia ja toiveita heillä on ja mitä vahvuuksia ja tuen tarvetta he näkevät omassa lapsessaan. Lapsi saa kertoa, mitä hän haluaa tehdä esiopetusvuonna. LEOPS siirtyy vanhempien suostumuksella kouluun keväällä ja lapset saavat esiopetusvuodestaan osallistumistodistuksen kevätjuhlassa.

Lapsen arvioinnin tehtävänä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä myönteistä minäkuvaa. Käytännössä lapsen arviointi tapahtuu arkipäivän tilanteissa. Se on keskustelua lapsen/lapsiryhmän kanssa leikkien tai retkien sujumisesta tai miten annetut tehtävät ovat onnistuneet, mikä on ollut kivaa tai ikävää. Lapsilla on mahdollisuus arvioida myös ryhmän aikuisia. Lapsen omia tuotoksia keräämme omaan vihkoon ja kansioon.

Käytämme lapsen arvioinnissa yleisiä arviointimalleja, joilla havainnoimme lapsen kouluvalmiuksia eri osa-alueilla. Käytämme myös KPT-tehtävää (kontrolloitu piirrostehtävä), jossa lapsi ohjeiden mukaan piirtää tiettyjä asioita. Nämä ovat apuvälineitä arvioidessamme osa-alueita, joissa lapsella voi olla tuen tarvetta.

Tuomme esiopetusta tutuksi vanhemmille vanhempainilloissa ja päivittäisissä keskusteluissamme. Yhteistyömme kouluun päin tapahtuu Meri-Rastilan alueen esi- ja alkuopetuksen Pikku-Toivo työryhmässä. Siinä esiopetuksen ja alkuopetuksen opettajat suunnittelevat ja tekevät yhteistyötä. Tärkeä yhteistyömuotomme on osallistuminen esiopetusryhmämme kanssa Meri-Rastilan koulun luokkaopetukseen. Teemme myös yhteistyötä Kallahden koulun luokkien kanssa. Yhteistyömme ei pääty esiopetusvuoteen, vaan kokoontumme opettajien kanssa saamaan hyödyllistä palautetta nykyisistä koululaisista - entisistä eskareistamme. Se antaa mahdollisuuden oman työmme arviointiin.

5.4 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Kun arvioimme lapsen tuen tarvetta, on lähtökohtanamme vanhempien ja kasvattajien yhteiset havainnot lapsesta tai jo aiemmin todettu lapsen tuen

tarve. Silloin on tärkeää tunnistaa lapsen yksilölliset toimintaedellytykset erilaisissa tilanteissa. Lapsen tukitoimien suunnittelun pohjana ovat vanhempien, kasvattajien ja lasta kuntouttavien ja/ tai hoitavien tahojen tiedot lapsen kehityksestä, hänen vahvuuksistaan, mahdollisista kehityksellisistä pulmistaan ja kiinnostuksen kohteistaan.

5.4.1 Varhainen tuki, varhaiskasvatukselliset tukitoimet

Tavoitteenamme on varhainen puuttuminen eli huolen jakaminen vanhempien kanssa lapsen kehityksen tai kasvatuksen tuen tarpeesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin voimme ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasautumista ja pitkittymistä. Tuen tarvetta voi ilmetä lapsen sosiaalisen kehityksen, tunne-elämän kehityksen, tiedollisen ja taidollisen kehityksen tai fyysisen kehityksen osa-alueilla. Myös silloin, jos lapsen kasvuolot eivät turvaa hänen kehitystään, tuen tarvetta voi esiintyä.

Kun vanhempien kanssa huomaamme lapsen tuen tarpeen, aloitamme varhaiskasvatukselliset tukitoimet lapsen ryhmässä. Lisäksi tarpeen mukaan konsultoimme vanhempien kanssa omia asiantuntijoitamme, kuten päiväkotimme erityisopettajia ja alueemme kiertävää erityislastentarhanopettajaa ja muita yhteistyökumppaneitamme.

Pyrimme toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ennakoivaan työtapaan mukauttaessamme oppimisympäristöämme ja – tilanteitamme lapsen tarpeisiin. Eriytämme toimintaa yksilöllisiin tuokioihin ja pienryhmiin lapsen edellytykset huomioiden ja toteuttaen johdonmukaista ja säännöllistä lapsen kehityksen seurantaa.

5.4.2 Eriyinen tuki, rakenteelliset tukitoimet

Kun vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta ovat havainneet lapsen erityisen tuen tarpeen tai lapsi on saanut diagnoosin päiväkotiin tullessaan, lapsi tarvitsee erityispäivähoidon tukitoimia. Tukitoimien riittävyttä arvioimme säännöllisesti vanhempien ja lasta hoitavien asiantuntijatahojen

kanssa lapsen kuntoutussuunnitelmaa, HOJKSia ja/tai esiopetussuunnitelmaa päivittämällä.

Lapsen tarpeita vastaavan hoidon, kasvatuksen, opetuksen ja kuntoutuksen onnistumisen edellytyksenä on vanhempien sitoutuminen yhteistyöhön ja tukitoimien käyttöön jo lapsen päivähoitopaikkaa haettaessa. Vanhemmat voivat tutustua alueen erityispäivähoidon tarjontaan ennen lopullisia paikkavalintoja.

Erityispäivähoito Vuosaassa on järjestetty päiväkodin erityisryhmissä, tavallisissa päivähoitoryhmissä tukitoimin, tai päiväkodissa työskentelee erityislastentarhanopettaja kahta ja puolta tukea tarvitsevaa lasta kohden. Myös alueen kiertävä erityislastentarhanopettaja konsultoi päiväkodin henkilökuntaa ja lasten vanhempia. Tavallisissa päivähoitoryhmissämme tukitoimi voi olla myös lapsiryhmän paikkaluvun pienennys tai erityisavustajan saaminen 1 – 3 kuntoutettavalle lapselle.

Erityistä tukea tarvitseva esiopetusikäinen lapsi voi osallistua muun esiopetusryhmän toimintaan joko tuettuna lapsiryhmän koon pienennyksellä tai erityisavustajan ja pienryhmätyöskentelyn avulla. Eräs esiopetuksen pienryhmistämme on Kili-kerho, jossa menetelmänä käytämme lapsen kielen tukemiseen painottuvaa ohjelmaa. Kokonaissuunnittelussamme otamme vuosittain tarkoin huomioon, miten paljon päiväkodissamme on erityistä tukea saavia esiopetusikäisiä lapsia ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä tai vuotta myöhemmin opetuksensa aloittavia lapsia. Tällöin yhteistyö erityislastentarhanopettajien ja esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan välillä on keskeinen.

5.4.3 Lapsen kuntoutussuunnitelma ja HOJKS

Kun lapsen kasvatuksen tai kehityksen tuen tarve ilmenee, teemme hänelle yhdessä vanhempien kanssa kuntoutussuunnitelman, jossa sovimme lapsen henkilökohtaiset tavoitteet ja tuen tarpeen määrittämät tukitoimet, keskustelemme toimintamenetelmistä ja sovimme lapsen kuntoutuksen

säännöllisestä arvioinnista. Teemme lapsen kuntoutussuunnitelmaa yhteistyössä lasta hoitavien asiantuntijoiden kanssa.

Järjestämme erityistä tukea tarvitsevan lapsen esiopetuksen joko tukitoimin esiopetusryhmässämme tai erityistä tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten monimuotoryhmässämme, jossa lapselle on saatavilla erityispedagoginen ja kuntoutuksellinen tuki. Opetuksen ja työskentelyn perustana on lapsen esiopetuksen suunnitelma (LEOPS) tai lapsen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jonka teemme yhdessä vanhempien ja mahdollisten lasta kuntouttavien asiantuntijoiden kanssa. Siinä sovimme lapsen esiopetuksen henkilökohtaiset tavoitteet, mietimme lapsen vahvuudet sekä oppimiseen liittyvät riskitekijät ja vaikeudet, oppimisympäristön erityisjärjestelyt ja tuki- ja kuntoutuspalvelutahot. Jos havaitsemme esiopetusvuoden aikana, että lapsella on oppimisvaikeuksia tai muuta tuen tarvetta, aloitamme tuen suunnittelun vanhempien ja muiden asiantuntijatahojen kanssa.

Lapsen siirtyminen Siimasta perusopetukseen tapahtuu yhteistyössä perusopetuksesta vastaavan henkilöstön ja huoltajan kanssa. Päiväkodista annetaan kaikki oleellinen tieto vastaanottavalle taholle. Vanhempien miettiessä kouluvalintoja, olemme valmiita lähtemään mukaan tutustumaan eri koulumuotoihin.

5.5 Yhteistyökumppanit osana kasvatuskumppanuutta

Lapsen varhaiskasvatukseen kuuluu tänä päivänä paljon oheistoimintaa, joka velvoittaa päiväkodin henkilökuntaa. Lapsen hyvinvoinnin ja perheiden kasvatustyön tukemiseksi teemme yhteistyötä vanhempien luvalla ja luottamuksellisesti monien yhteistyötahojen kanssa.

Yhteistyömuotoja ja -tahoja:

– päiväkodista annettavat lasten 3- ja 5-vuotiskuvaukset lasten neuvolaan ja nimetyn, päiväkodin oman terveydenhoitajan vierailu päiväkodissa sekä puhelinkonsultointi.

- terveyskeskuspsykologin konsultointi.
- hammashoitolaan syksyisin toimittamamme tiedot lapsista vanhempien suostumuksella.
- päivähoidon kiertävä erityislastentarhanopettaja antaa henkilökunnalle konsultaatiota lasten kehitykseen liittyvissä asioissa ja hänellä on myös mahdollisuus tavata vanhempia.
- päivähoitoalueemme suomi toisena kielenä lastentarhanopettaja (S2-lto) konsultoi henkilökuntaa erikielisten lasten suomen kielen kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Päiväkotimme S2-vastuulastentarhanopettaja kuuluu alueelliseen S2-verkostoon.
- tarpeen mukaan puheterapeutit antavat puheterapiaa päiväkodissa ja konsultoivat henkilökuntaa. Myös lasten muut terapeutit ovat yhteistyökumppaneitamme.
- jos lapsi tarvitsee hoitoa ja tukea lasten sairaalassa, olemme mukana yhteistyöneuvotteluissa.
- esiopetusikäisten lasten kouluun menoon liittyvissä asioissa teemme yhteistyötä niiden vuosaarelaisten koulujen kanssa, joihin lapset meiltä siirtyvät. Esiopetuksesta vastaava lastentarhanopettaja kuuluu Meri-Rastilan alueen esiopetuksen työryhmään.
- perheneuvola on yhteistyökumppanimme myös konsultaation antajana.
- lastensuojelu konsultoi ja auttaa yhteistyökumppanina.
- seurakunta järjestää lasten juhlapyhiin ja kirkollisiin toimituksiin liittyviä tapahtumia, joihin kirkkoon kuuluvat lapset osallistuvat. Päiväkodissamme on srk-työvastaava, joka osallistuu yhteistyön suunnitteluun.
- tulkkipalvelut.
- alueen muut päiväkodit ja asukaspuisto, joiden kanssa teemme yhteistyötä eri tapahtumien tiimoilta.
- oppilaitokset, joista saamme opiskelijoita päiväkotiiimme.

5.6 Varhaiskasvatuksen laadukas perusta

Vanhempien ja päiväkotimme henkilökunnan päivittäiset kokemukset vaikuttavat laatukäsitystemme muotoutumiseen. Arjen havainnointi, keskustelut ja reflektointi tuottavat yhteistä ymmärrystä lapsen hyvän

kasvun edellytyksistä. Mielestämme emme koskaan tuhlaa liikaa aikaa kasvatustyön pohdintaan. Vanhemmat korostavat lasten terveyttä ja turvallisuutta päiväkodin laadun perustana. Niiden lisäksi korostamme aikuisten ja lasten sekä lasten keskinäisen vuorovaikutuksen vaikutusta lasten hyvinvointiin. Kouluttautumalla eli riittävällä osaamisen tasolla ja lapsen kehityksen tuntemuksella sekä tehtäväorientoituneisuudella (kuten riittävä suunnittelu ja hyvä perushoito) luomme laatua varhaiskasvatukseen. Laatutyömme on toimintaympäristön jatkuvaa kehittämistä lasten yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaamiseksi.

6. Varhaiskasvatuksen sisällöt

6.1 Perushoito, opetus ja kasvatus Siimassa

Varhaiskasvatuksessa perushoito, opetus ja kasvatus lomittuvat kiinteästi toinen toisiinsa. Hyvinvoinnin edellytyksenä on hyvä vuorovaikutuksellinen perushoito, jota ovat ruokailu, pukemistilanteet, hygienia, lepo, uni ja ulkoilu. Vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan tehtävänä on antaa toiminnalle lapsen kehitystä edistävä sisältö ja käsitteet. Näin lapsi oppii vähitellen ymmärtämään toiminnan tarkoituksen.

Siimassa alle 3-vuotiaden ryhmässä perushoidolla on tärkeä osuus lapsen kasvussa ja hyvinvoinnissa. Säännöllinen päivärytmi ruoka-ajoissa, ulkoilussa ja levossa luo lapselle turvallisuutta. Ryhmän aikuisilla on tärkeä rooli opastaessaan ja kannustaessaan lasta omatoimisuuteen hygieniassa, kuivaksi oppimisessa, pukemisessa ja ruokailussa.

Mitä isommasta lapsesta on kyse sitä enemmän ohjaamme lasta oppimaan huolehtimaan omatoimisesti hygieniasta, arvioimaan syömänsä ruokamäärää ja opettelemaan pukemista. Lapsilla on aina mahdollisuus saada aikuisen apua ja ohjausta päivän eri toiminnoissa. Kaikki päiväkodin työntekijät pystyvät auttamaan lasta perushoidon tilanteissa.

Opetamme lapsiamme huolehtimaan niin itsestään kuin kavereistaan ja kantamaan vastuuta myös omista ja päiväkodin tavaroista tai tehtävistä. Pienten työtehtävien avulla opettelemme arkielämän askareita. Jopa pienet lapset auttavat mielellään lelujen keräämisessä tai pesussa, kun aikuinen tekee sen innostavaksi. Pöytien pyyhkiminen, asioiden toimittaminen keittiöön tai muihin ryhmiin, antavat lapselle tunteen siitä, että häneen voi luottaa, hän osaa ja onnistuu.

Opettelemme ja opimme taitoja ja asioita sekä koko ryhmän että pienryhmätyöskentelyn avulla. Pienryhmätyöskentely mahdollistaa yksittäisen lapsen havainnoinnin. Pienryhmässä lapsen on helpompi tutustua toisiin ja ujokin lapsi uskaltaa kertoa ajatuksiaan ja saa mahdollisuuden toimia. Aikuisen tai toisen lapsen ohjauksella lapset opettelevat yhdessä asioita ja oppivat näin myös toinen toisiltaan.

6.2 Kieli mukana kaikessa toiminnassamme

Kieli on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline kaikilla oppimisen alueilla. Kieli rakentaa siltaa omaan minään, ajatteluun ja uuden oppimiseen. Se on vuorovaikutuksen, ajattelun ja itseilmaisun väline. Lapsen saadessa sanoja tunteilleen maailma jäsentyy hänen ympärillään. Näin äidinkieli laajentaa lapsen kokemusmaailmaa ja kehittää ajattelua ja luovuutta. Lapsen koko persoonallisuus ja itsetunto rakentuvat äidinkielen varaan.

Äidinkieli on lapsen tärkein kieli, tunteen ja ajattelun kieli. Oma äidinkieli on lapsen ja vanhempien (tai toisen vanhemman) yhteinen kieli. Sen kautta lapsi säilyttää oman kulttuurinsa tapoja ja perinteitä. Äidinkielen taito on pohja uudelle kielelle ja tie kohti kaksi- tai monikielisyyttä.

Lukutaidon edellytykset kehittyvät 0-6 vuoden ikäisenä. Luku- ja kirjoitustaito kehittyvät rinnakkain todellisissa tilanteissa lasten puuhaillessa sellaisten asioiden parissa, joilla on heille merkitystä.

Kielen kehityksen tukemisen perusta on lasten ja kasvattajien välinen vuorovaikutus, jossa tärkeää on lapsen kohtaaminen, kuunteleminen, keskusteleminen ja lapsen oman ajattelun tukeminen. Kielellistä kehitystä edistää myös se, kun aikuinen kohdistaa huomionsa lapsen ajatteluun ja ongelmaratkaisukykyyn. Kartutamme lapsen sanavarastoa huolehtimalla rikkaasta ja monipuolisesta puhutusta ja kirjoitetusta kielestä.

Aikuisten tehtävänä on olla kielellisenä mallina ja antaa tilaa spontaanille vuorovaikutukselle ja kielellisille haasteille. Lapsi saa tärkeitä kokemuksia ja kielellisiä virikkeitä, kun kasvattaja on aidosti läsnä vuorovaikutustilanteessa ja keskittyy lapseen ja lapsen tarpeisiin kuuntelemalla ja keskustelemalla hänen kanssaan.

Opimme kieltä ohjaamalla, matkimalla, havainnoimalla ympäristöä, kuuntelemalla ja puhumalla, eleitten ja ilmeiden kautta, kuvakielellä ja itseilmaisun avulla, kirjojen avulla, draamassa ja leikissä, puheen, kuuntelemisen ja kuulemisen avulla.

Käytämme kielen oppimisen apuna:

- kuvia ja kuvin tuettua selkeätä puhetta
- satuja, tarinoita ja runoja, jotka välittävät kulttuuria ja perinnettä, antavat merkityksen sanoille ja mahdollisuuden eläytyä ja nauttia kuulemastaan; auttavat meitä mielikuvien muodostumisessa ja antavat mahdollisuuden keskustella kuullusta.
- riimejä, loruja, hokemia, köröttelyä, jolloin tavutamme sanoja, leikimme kielellä ja opettelemme kuuntelemaan. Meidän on tärkeää kuulostella kielen rytmiä ja sointia, kiinnitämme huomion kielen muotoon, käytämme hassuja riimityksiä ja leikimme sanoilla.
- kuvalukemista, jolloin keksimme tarinoita kuvista, pohdimme syitä ja seurauksia ja kehitämme ajattelua ja sanallista tulkintaa.
- sadutusta ja satujen kuvitusta, jolloin lapset kertovat tarinoita ja aikuinen kirjoittaa ne ylös, käytämme mielikuvitusta ja kuvitamme tai näyttelemme tarinat

- draamaa, jonka avulla tuemme lapsen itseilmaisua tai voimme opetella sanatonta viestintää
- teatteri-, näyttely- ja museokäyntejä, jotka rikastuttavat kokemusmaailmaamme ja antavat keskustelun aiheita.

6.3 Toiminnalliset orientaatiot

Toiminnalliset orientaatiomme pitävät sisällään ne toiminnot, jotka ovat lapselle luontainen tapa oppia, perehtyä ja sopeutua maailmaan ympärillään. Ne ovat leikkiminen, liikkuminen, itsensä ilmaiseminen taiteellisesti, taiteellinen kokeminen ja tutkiminen.

6.3.1 Leikkiminen

Päiväkoti Siimassa toiminnallinen painotuksemme on ollut aina leikkiminen. Haluamme erityisesti painottaa lapsen oikeutta leikkiin. Leikkiminen on lapselle luontainen tapa elää, kasvaa ja oppia. Se on jokapäiväistä toimintaa, jota ilman lapsi ei tule toimeen. Omatoiminen leikkiminen on lapsen hyvinvoinnin edellytys ja se on toimintana vapaaehtoista, erillistä, ennakoimatonta, säännöllistä ja kuvitteellista. Emme voi pakottaa lasta leikkiin, mutta voimme ohjata häntä siihen. Haluamme suoda leikin ilon jokaiselle lapselle. Leikkitoimintaan liittyy usein monipuolista oppimista, ja lapsi saa ystäviä ja voi opetella vuorovaikutustaitoja. Leikkiminen synnyttää myös ristiriitoja, opettaa toisten huomioimista, itseilmaisua ja siinä voi kokea erilaisia tunnetiloja ja tunnistaa niitä.

Hyvä leikki ei synny automaattisesti. Lapsi tarvitsee leikin aloitukseen ja järjestämiseen aikaa ja usein myös ohjausta. Toiminnan suunnittelussa meidän on huomioitava riittävä leikkiaika ja keskeytymätön leikkirauha. Lapsi tarvitsee usein kasvattajan tukea tai ehdotuksia leikin syntymiseen. Aikuinen voi vaikuttaa siihen, syntyykö leikkiä vai ei. Leikkitaidot kehittyvät, jos kasvattaja osallistuu lapsen leikkiin ohjaamalla sitä rakentavaan suuntaan. Aikuinen huomioi lapsen yksilölliset tarpeet, auttaa häntä hakeutumaan eri leikkitalanteisiin ja on läsnä tilanteissa havainnoiden ja

reagoiden. Leikkitaitojen kehittyessä lapsen oma-aloitteinen leikki alkaa sujua. Leikkimiseen lapsi tarvitsee kaverin/ kavereita, sopivia leikkivälineitä ja leikkipaikan, jossa mielikuvitukselle on tilaa. Kts. leikistä lisää päiväkotisi Siiman varhaiskasvatussuunnitelmasta (2002).

6.3.2 Liikkuminen

Lapsi nauttii liikkumisesta ja se on hänelle luonnollinen tapa tutustua itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäristöön. Annamme lapsille mahdollisuuden päivittäiseen liikkumiseen. Liikkuminen ja liikunta edistävät terveyttä ja vaikuttavat fyysiseen kuntoon ja jaksamiseen. Itsetunto kehittyy, kun lapsi osaa hahmottaa omaa kehoaan ja hallitsee perusliikkeitä. Liikunta auttaa lasta kehittämään sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, kun hän toimii yhdessä ryhmän kanssa. Yhteistyö, toisen hyväksyminen, kaveruus, häviäminen ja reilun pelin ymmärtäminen ovat osa-alueita, joita liikunnan ohella opetellemme. Liikkuminen tarjoaa lapselle iloa, jännitystä, haasteita sekä mahdollisuuksia.

Terveyden ja sosiaalisten taitojen edistämisen lisäksi, liikkuminen edistää ajattelumme kehittymistä. Oman kehon hallinta mahdollistaa lapsen tiedollisen ja taidollisen kehityksen. Avaruudellinen ja ajallinen suuntautumiskykymme, kehontuntemuksemme ja perusteet liikeopista opimme helposti liikunnan ohessa. Liikunnan kautta tutustumme omaan kehoamme ja sen rajoihin sekä mahdollisuuksiimme.

Lähdemme liikkumaan lapsen kanssa leikin kautta. Kasvattaja huolehtii lapsen mahdollisuudesta vapaaseen ja ohjattuun liikuntaan. Ohjatussa liikunnassa huomioimme lasten erilaiset tavat oppia. Lapsi on persoonallisuus ja hänellä on omat vahvuutensa. Vahvuuksien tunnistamisen tulee toimia pohjana aikuisten suunnitellessa liikuntatuokioita. Kasvattajan oma asenne liikuntaa kohtaan vaikuttaa jokapäiväiseen liikkumiseen. Liikunnassa ja ohjauksessa kannustamisella ja palautteen antamisella on merkitystä lapsen halukkuuteen liikkua. Turhat kiellot ja rajoitukset eivät saa olla esteenä liikkumiselle. Lapsella tulisi olla

mahdollisuus käyttää liikuntavälineitä luonnollisessa ympäristössä. Ulkoilu on osa päivittäistä liikuntaamme.

6.3.3 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Lapsen taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen ovat maailman tutkimista ja hahmottamista leikin, mielikuvituksen ja emotion perustalta. Parhaimmillaan se on osa lapsen jokapäiväistä elämää. Lapsen omat mielikuvat ovat pohja taiteelliselle ilmaisemiselle ja kokemiselle. Mielikuvat kehittyvät leikistä, saduista, musiikista, yhteisistä seikkailuista, kokemuksista ja elämyksistä, joilla voimme kehittää ja rikastuttaa lapsen mielikuvitusta. Lapsen tulee saada nauttia rauhasta ja syventyä omiin elämyksiinsä. Mielikuvituksensa ja ajattelunsa avulla lapsi voi yhdistellä asioita uudella tavalla ja uudesta näkökulmasta. Leikki ja taide liittyvätkin toisiinsa lähes saumattomasti.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen, kuten tanssiminen, musiikin kuuntelu ja tuottaminen, draama, kirjallisuus, kädentaidot tai kuvallinen ilmaisu, ovat lapselle hyvin luontainen keino tutustua itseensä ja välittää ajatuksiaan ja tunteitaan. Lapsen tunnesuhde omiin kokemuksiin vaikuttaa hänen tapansa ilmaista niitä. Kokemuksiin voi sisältyä myös ongelmatilanteita, jotka vaativat omia ratkaisuja. Parhaimmillaan taiteellinen kokeminen ja itseilmaisuus voivat antaa lapselle tilaisuuksia kokea asioita kaikilla aisteilla, kuunnella omaa itseään ja toimia omista lähtökohdista käsin. Taidekasvatuksen avulla voidaan tukea ja voimistaa lapsen halua etsiä, löytää, erehtyä ja olla erilainen.

Siimassa annamme lapselle mahdollisuuksia taiteelliseen kokemiseen ja luomiseen. Lapsilla on vapaasti käytettävissä kaikissa ryhmissämme tilaa ja välineitä itsensä ilmaisemiseen. Pehdymme kuviin, taideteoksiin ja esityksiin keskustelemalla niistä ja käymällä museoissa tai taidenäyttelyissä ja esityksissä isompien lasten kanssa.

6.3.4 Tutkiminen

Lapselle tutkiminen on syntymästä saakka luontaista. Hän tyydyttää uteliaisuuttaan kokiensa olevansa osallinen ympäröivään maailmaan ja yhteisöön. Tutkimisen lähtökohtia ovat lapsen kiinnostuksen kohteet, arkipäivän kokemukset ja niistä nousevat ongelmat. Aikuinen voi auttaa tuottamaan lapselle ahaa-elämyksiä, joskin suurimman tyydytyksen lapsi saa itse tutkimalla ja oivaltamalla. Oleellista tutkimisessa on toiminnallisuus, elämyksellisyys ja leikinomaisuus. Siimassa lasten vertais- ja pienryhmät tarjoavat tilan, jossa lapsi voi tehdä kokeiluja, tutkia erilaisia ilmiöitä ja harjoitella taitojaan niin ulkona kuin sisällä. Aikuisen tehtävä on antaa sopivia välineitä, tilaa, aikaa ja ohjausta.

Pienten alle kolmivuotiaiden kanssa tutkiminen voi olla esim. ihmettelyä kalojen liikkussa akvaariossa. Lapsi toistaa sanaa ja osoittaa kalaa hakien sille nimen. Tärkeintä tutkimisessa on lapsen oma kiinnostus ja aikuisen innostus asiaan.

6. 4 Sisällölliset orientaatiot

Sisällölliset orientaatiot edellyttävät kasvattajien tietoista toimintaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2006) mainittujen sisältöalueiden sisältöjen ja tavoitteiden suuntaisesti ja lasten innostamista kyseisiin sisältöihin aikuisten järjestämien mahdollisuuksien avulla. Näitä sisällöllisiä orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio.

Sisällöllisissä orientaatioissa kuvaamme kasvattajien tapaa suuntautua vaikuttamaan lasten toimintaan. Kasvattajien ammattitaitoa on eheyttää toiminnassa monipuolisesti eri sisällöllisiä orientaatioita. Aikuisilla on

suunnittelu- ja järjestämisvastuu toiminnan eheyttämisessä siten, että se muotoutuu joustavasti ja oivaltaen lasten kiinnostusten pohjalta.

6.4.1 Matemaattinen orientaatio

Matematiikka on läsnä jokapäiväisessä elämässämme pikkulapsesta aikuiseen. Matemaattinen orientaatio voi olla vertaamista, päättelystä ja laskemista. Kasvattaja käyttää hyväkseen leikin, liikkumisen, tutkimisen ja taiteellisen kokemisen mahdollisuudet tutustuttaessaan lasta matematiikkaan. Matemaattista orientaatiota on kaikissa lasten toiminnoissa perushoitotilanteista alkaen.

Seuraamme lasten kanssa ajan kuluva vuoden, vuodenaikojen, kuukausien, viikkojen ja päivien vaihtuessa ja kertaamme systemaattisesti päivärytmiä kuvien avulla. Harjoittelemme ajan käsitteitä (nyt, äsken, kohta, pian, aamu, päivä, ilta, eilen, tänään, huomenna). Näin teemme päivittäin aamupiirissä, erilaisissa keskusteluissa ja tuokioissa.

Leikeissä ja ohjatuissa tilanteissa opettelemme laskemaan esineillä ja rahoilla. Matematiikan ohjauksessa käytämme eri aisteja ja käden ja kehon toimintoja. Liikunnassa matematiikkaa löytyy rytmistä ja erilaisten liikuntasarjojen laskemisesta (hyyt, askeleet, taputukset jne.). Sitä löytyy niin saduissa, runoissa, lauluissa ja riimeissä kuin maalaamisessa, värityksessä, ompelu-, puutöissä ja askarteluissa.

Ongelmanratkaisutaidot kehittyvät, kun lapsi sovittaa erimuotoisia kappaleita rakenteluleikissä tai palapelissä tai kun hän arvioi, miten paljon kiviä, vettä tai hiekkaa mahtuu ämpäriin tai pulloon. Mittaamme, vertailemme ja järjestämme. Omat kädet ja jalat ovat hyviä mittavälineitä. Luokittelua ja sarjoittamista voi tapahtua vaikkapa pukemis- ja riisumistilanteissa.

Havainnoimalla itseä ja ympäristöä opettelemme ymmärtämään avaruudellista hahmottamista, tilaa, sijaintia ja suuntaa. Etsimme kuvista ja

ympäristöstä samanlaisuutta ja erilaisuutta. Arvioimme yhdessä etäisyyksiä. Silmän ja käden yhteistyötä harjoitamme piirtämällä numeromerkkejä ja mallikuvioita. Lapset käyttävät päivittäin legoja, multilinkkejä, fröbel, ym. -palikoita ja rakenteluserjoja omiin kokeiluihinsa tai mallin mukaiseen rakenteluun. Tilavuuden käsitteet tulevat tutuiksi etsimällä ja nimeämällä palloja, kartioita, lieriöitä.

Valmiit muotopalat auttavat meitä löytämään päiväkodin ympäristöstä erilaisia geometrisia muotoja, kuten kolmion, neliön, ympyrän, suorakulmion ja monikulmion. Geolaudat ja kuminauhut antavat lapsille mahdollisuuden kokeilla, miten muodot hahmottuvat. Teemme pylväsdigrammeja havainnoimalla säätä päivittäin tai mittaamalla lasten pituuksia tietyn ajan kuluessa, kasvukäyrä syksystä kevääseen.

Aikuiset ohjaavat lapsia havainnoimaan matematiikkaa, käyttämään oikeita käsitteitä ja he luovat innostavan ja uteliaisuutta herättävän ilmapiirin matemaattiselle ajattelulle.

6.4.2 Luonnontieteellinen orientaatio

Ihminen on osa luontoa ja luonnossa kokeminen, näkeminen, havainnoiminen ja leikkiminen ovat lapselle arvokasta. Leikit ja elämykselliset hetket luonnossa yhdessä kasvattajien kanssa ovat olennainen osa ympäristökasvatustamme. Oman lähi- ja elinympäristön tunteminen luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta. Nämä kokemukset ja havainnot antavat sisältöä lapsen leikkeihin, liikkumiseen ja eläytymiseen.

Luonnosta nauttiminen, siellä oleminen ja sen kokeminen läheisenä syntyy myönteisistä luontoelämyksistä elinympäristössämme. Kokemus ja elämys kartuttavat myös tietoa. Yhdessä tekeminen, pohtiminen ja havainnoiminen auttavat lasta muodostamaan omakohtaisen suhtautumisen ympäristöön. Kasvattajien ei tarvitse selittää kaikkea, vaan lapsi voi löytää uuden maailman vaikkapa katsellessaan hämähäkin vaellusta puunrungolla.

Kasvattajille luonnontieteellinen orientaatio on kuitenkin tavoitteellista toimintaa, jossa aikuiset perehdyttävät lapsia luonnon syy-seuraussuhteisiin ja opettavat lapsille mm. käsitteitä luonnonilmiöistä.

Pyrimme ulkoilemaan säällä kuin säällä, ja eri vuodenaikojen vaihtelut tulevatkin meille tutuiksi arjen kautta. Siiman ympärillä oleva luonto tarjoaa lapsille luontevan tavan liikkua luonnossa, tutustua lähiympäristöön ja harjoittaa hieno- ja perusmotoriikan taitoja tutkimalla, ihmettelemällä ja ihastelemalla. Epätasainen maasto tuo lapsille haastetta tasapainon harjoittamiseen. Luonto tarjoaa meille mahdollisuuden kuunnella eläinten ääniä ja tuulen suhinaa tai haistella, miltä maa ja meri tuoksuvat. Syksyisin maistelemme metsän marjoja ja puutarhan hedelmiä. Tutustumme metsän sieniin. Luupit ja suurennuslasit näyttävät lapsille luonnon pienimmätkin ihmeet. Säätilaa tutkimme päivittäin ja mietimme sään mukaista pukeutumista.

Opetamme lapsille luonnon kunnioittamista ja kestäväää kehitystä keskustelemalla luontoarvoista ja ympäristövastuusta. Keräämme biojätettä ja lajittelemme paperia. Keväisin haravoimme talkoilla lähiympäristöä ja syksyisin takapihan lehtiä. Askarteluissa käytämme luonnon- ja kierrätysmateriaalia.

Lapsiryhmät retkeilevät tutuissa retkikohteissaan lähimetsässä tai meren rannalla seuraten luonnonkiertokulkua eri vuodenaikoina. Retkikohteina ovat myös alueen rakennetut puistot ja Helsingin muut alueet. Rakennettu ympäristö on myös osa lasten arkipäivää ja Helsingin keskusta. Matkustaessamme koemme metromatkalla veden ylitystä, maan alla kulkemista, erilaisia rakennuksia ja muotoja. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on lähteä liikkeelle turvallisesti lapsen lähiympäristöstä. Vieraampaan ympäristöön tutustumme vähitellen huomioiden lasten ikä- ja kehitystason.

Luemme kirjoja eläimistä, kasveista ja luonnosta. Laulamme luontoon liittyviä lauluja ja loruja. Lasten kiinnostusten mukaan käsittelemme erilaisia

eläimiä, kasveja ja luonnonilmiöitä. Voimme ottaa teemaksi metsäeläimet tai villieläimet ja käsitellä aihetta luontevasti aamupiirissä, leikeissä tai pienryhmissämme. Päiväkodissamme on paljon erilaisia leikkieläimiä, joilla lapset tutustuvat ja eläytyvät eläinten maailmaan. Lapset leikkivät myös luonnonmateriaaleilla.

6.4.3 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

Kannamme mukamme menneisyyttämme, elämme yhteistä arkea nykyisyydessä ja katsomme lasten myötä tulevaisuuteen. Näemme suomalaisen yhteiskunnan muutokset ja pyrimme käsittelemään lapsia kiinnostavia kysymyksiä heidän lähtökohdistaan. Lasten traditioissa ja perinneleikeissä, niin piha- kuin sisäleikeissä, aikuinen toimii perinteiden siirtäjänä lapsille. Lasta ympäröivillä aikuisilla on historiallista näkökulmaa siirtää tietoa lapsille. Lasten kirjallisuudesta löydämme kiinnostavia kertomuksia entisaikojen ihmisten elämästä ja tavoista.

Päiväkotimme toimintakulttuuriin liittyvät kansalliseen perintöömme kuuluvat merkkipäivät ja juhlat. Vietämme itsenäisyyspäivää, juhlimme joulua, pääsiäistä, vappua, äitien- ja isänpäivää niihin kuuluvine tunnusmerkkeineen ja rituaaleineen. Pidämme tärkeänä erottaa arki ja juhla toisistaan ja tähän liittyvätkin juhlapyhien teemaan liittyvät askartelut, koristelut, ruoka- ja musiikkiperinne, hyvät tavat ja kirjallisuus.

Monet suomalaisen lastentarhapedagogiikan perinteiset laulut, lorut, laulu- ja liikuntaleikit ovat siirtyneet päiväkotiiimme ja yhä ne tuovat lapsille iloa. Tutustumalla vanhoihin esineisiin ja leluihin tai haastatteleamalla vanhempia ja isovanhempia lapset saavat tietoa entisajan elämästä ja leikeistä. Toimintakauden alussa suunnittelemme yhteiset laulut ja laululeikit, joita sitten laulamme ryhmissä ja yhteisillä lauluhetkillä. Toistamalla lauluja ja leikkejä siirrämme perinnettä lapsille.

Suomalaista lastenperinnettä ja tapoja siirrämme myös maahanmuuttajataustaisille lapsille. Näin he tutustuvat vähitellen

suomalaisuuteen. Samalla, kun välitämme omaa kulttuuriamme, on meidän tärkeää tutustua myös muihin kulttuureihin. Kerromme lapsille mistä maasta erikulttuurisen lapsen perhe on muuttanut Suomeen, millaiselta lapsen äidinkieli kuulostaa ja opettelemme yhdessä lasten kanssa sanomaan lapsen äidinkielellä kiitos, päivää jne. Pyydämme vanhempia kertomaan entisestä kotimaastaan ja sen tavoista. Lapsi voi tuoda perheensä maasta esineitä, joihin yhdessä tutustumme.

Lapsia kiinnostavia yhteiskunnallisia ilmiöitä ovat monet lapsen arkipäivään liittyvät asiat, kuten kaupallisista lähtökohdista syntyvät leikit ja leikkivälineet, median, mainonnan ja tietokonepelien maailma tai vaikkapa lapsen oman ryhmän maahanmuuttajataustaisten lasten erilainen ihonväri ja pukeutuminen.

Päiväkodin pihalla liputetaan virallisina liputuspäivinä ja lipun huomaaminen herättääkin lapsissa uteliaisuuden kysyä, miksi lippu liehuu. Näin voimme kertoa virallisten liputuspäivien tarkoituksen. Lapset käyvät retkillä tutustumassa kouluun, kirkkoon, kirjastoon, erilaisiin näyttelyihin, konsertteihin ja teattereihin. Retkien tarkoituksena on laajentaa lapsen käsitysmaailmaa ja herättää hänessä kiinnostusta ympärillä olevia asioita ja ilmiöitä kohtaan.

6.4.4 Esteettinen orientaatio

Löydämme lasten kanssa esteettisiä elämyksiä kaikilla aisteillamme niin päiväkodissa kuin ympäristössä. Esteettisiä kokemuksia lapsi saa kuuntelemalla, havaitsemalla, kuvittelemalla, intuitiolla ja luomalla. Aikuinen voi tietoisesti auttaa lasta kohdistamaan mielenkiinnon ympäröivän maailman monimuotoisuuteen ja laajentaa näin lapsen estetiikan tajua. Lapsi löytää yleensä luonnostaan ihastelun kohteita: vasta sataneen lumihiutaleen kauneus voi olla hänelle suuri ihmettelyn kohde. Lapset tuottavatkin mielellään näitä kokemuksiaan aikuisen niihin innostaessa.

Annamme lapsille mahdollisuuden tutustua eri tilanteissa estetiikan muotoihin: kauneuteen, harmoniaan, jännitykseen, iloon, melodiaan, rytmiin, tyyliin ja näiden vastakohtiin. Lasten omakohtaiset kokemukset ovat esteettisen ymmärryksen kehittymisen edellytys.

Toiminnassamme esteettisyys näkyy mm. liikuntahetkissä. Niistä löytyy iloa, kauneutta, jännitystä, tanssin rytmiä ja tyylin vaihtelua esim. satujumpassa, musiikkiliikunnassa tai telineradalla. Harmoniaa koemme liikunnan jälkeisen rauhoittumisen ja rentoutumisen avulla, jolloin rauhallisella musiikilla ja jokaisen lapsen yksilöllisellä huomioimisella on merkitys.

Kädentaitoja harjoitellamme askartelun, tekstiilitöiden ja puutöiden avulla. Harjoittelun kautta kehitämme silmän ja käden yhteistyötä sekä kolmiulotteisuuden ja estetiikan tajua.

Esteettisyys näkyy myös ruuan tarjoilussa. Kauniit, selkeät astiat ja esillepano, kuten värikäs salaatti tai herkullinen koristelu jälkiruuassa, herättävät lasten kiinnostuksen maistamaan. Pikkuapulaisten kanssa huolehdimme ruokapöytien kattamisesta siististi ja erityisesti juhla-aikoina katamme pöydät koristeineen, kukkineen ja kauniine lautasliinoineen. Silloin tarjoilemme lapsille pöytiin.

Teemme lapsen esteettisyyttä ruokkivia retkiä luontoon, kirjastoon, taidenäyttelyihin, teatteriin, konsertteihin, kuten isompien lasten kanssa Oopperaan. Jo pelkkä Ooppera rakennuksena voi olla lapselle huikaiseva kokemus. Päiväkodissamme vierailee myös säännöllisesti ammattinäyttelijöitä ja – esiintyjä.

6.4.5 Eettinen orientaatio

Päiväkotimme lasten perehdyttäminen eettiseen orientaatioon pohjaa kasvattajayhteisömme yhdessä sovittuihin varhaiskasvatuksen arvoihin. Ne näkyvät kaikissa arjen tilanteissa lasten, vanhempien ja

yhteistyökumppaneidemme kanssa. Kasvattajayhteisönä keskustelemme ajankohtaisista moderniin lapsuuteen liittyvistä ilmiöistä. On tärkeää, että luomme turvallisen, omaa työtämme arvostavan ja lapsia ja perheitä kunnioittavan ilmapiirin. Eettiseen perehtymiseen kuuluvat päivittäiset pohdintamme lasten kanssa oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen vuoropuhelusta ja vastakkainasettelusta.

Eettinen perehtyminen rakentuu niille sosiaalisille ja emotionaalisille kontakteille, joita lapsi kokee arkielämässään. Eettisyyteen kasvaminen alkaa lapsen varhaisesta vuorovaikutuksesta ja niistä kokemuksista miten lapsen tarpeisiin vastaamme, miten hänet hyväksymme ja miten rohkaisemme häntä ilmaisemaan erilaisia tunnetilojaan. Lapsen rakastaminen ja hänestä huolehtiminen luovat turvallisen perustan elämälle. Kotoa ja ympäristöstä saadaan arvoja ja elämönhallintaitoja, jotka välittyvät lapselle läheisten ihmisten ja toiminnan esimerkin kautta. Lapsi opettelee huolehtimaan, arvostamaan ja luottamaan itseensä. Itsensä arvostaminen opettaa häntä arvostamaan ja hyväksymään muut ihmiset ja ympäristön.

Opetamme lapsillemme jokaisen oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen ja käymme keskustelua miltä tuntuu, kun joku kiusaa. Anteeksi pyytämisen ja anteeksi antamisen opetamme lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Ristiriitatilanteet pyrimme käsittelemään asianosaisten kesken heti ja käsittelemme niitä myös tarvittaessa yhdessä lasten kanssa yleisellä tasolla. Puutumme heti, jos päiväkodissa havaitsemme kiusaamista tai ympäristöön liittyviä turvallisuusriskejä.

Tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus kaikkea erilaisuutta kohtaan ja elämän kunnioitus pohdituttavat lapsia arjen keskellä. Aikuisen tehtävänä on auttaa lapsia ymmärtämään eettisiä sisältöjä ja ilmiöitä sekä niiden merkityksiä. Aikuinen voi auttaa myös tulkitsemaan ja nimeämään lapsen kanssa tunnetiloja, kuten onnellisuutta, iloa, pelkoa, ahdistusta, syyllisyyttä tai surua.

Arvostamme hyviä tapoja. Luomme lapsille ja yhdessä lasten kanssa turvalliset ja johdonmukaiset rajat, jolloin selkeästi kerromme heille, mikä meillä on sallittua ja mikä ei ole suotavaa. Keskustelemme lasten kanssa säännöistä, jotta lapset ymmärtäisivät niiden merkityksen ja tekojen syy- ja seuraussuhteet. Tuemme lasten vahvuuksia ja omatoimisuutta, sekä heidän taitojaan huolehtia itsestään, kavereistaan, omasta ryhmästään, koko yhteisöstä ja ympäristöstä. Yhdessä tekeminen, yhteistyö, sitoutuminen ja auttaminen tuovat onnistumisen ja tekemisen iloa sekä lasten että kasvattajien kesken.

6.4.6 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Lapsella on oikeus saada vastauksia hänelle itselleen tärkeisiin kysymyksiin. Uskonnollis-katsomuksellisen kasvatuksen lähtökohtanamme ovat kodin kanssa yhteisesti sovitut periaatteet. Lapsen uskonnollisen vakaumuksen tai maailmankatsomuksen ohjaaminen on kodin tehtävä. Päiväkoti Siimassa kunnioitamme perheiden vakaumusta.

Lapsi liittää käsityksen maailmasta ja uskonnosta suoraan omiin kokemuksiinsa. Häntä askarruttavat esim. elämän alku ja loppu, maapallon syntyminen, hyvän ja pahan kokeminen, yhteisvastuullisuus, kansainvälisyys, erilaiset uskonnot, kirkollisten juhlien ja toimitusten merkitys (pääsiäinen, joulukaste, häät, hautajaiset, kaste). Teemme yhteistyötä Vuosaaren seurakunnan lapsityöstä vastaavien työntekijöiden kanssa ja vanhempien toiveiden mukaan tarjoamme lapsille mahdollisuuden tutustua seurakunnan työhön ja kirkkoon. Käymme kirkkoon kuuluvien lasten kanssa lasten kirkkokonserteissa ja lasten joulukaste- ja pääsiäisjumalanpalveluksissa. Suunnittelemme toisille lapsille vaihtoehtoista toimintaa.

Lapsen kysymyksiä on kuunneltava ja niihin on vastattava rehellisesti. Kysymykset ovat aina luottamuksenosoitus kasvattajaa kohtaan. Niiden kautta lapsi jäsentää ja täydentää maailmankuvaansa. Kysymyksiä ei voi ohittaa tai väheksyä. Valmiita vastauksia ei ole, koska jokainen kysymys- ja vastaamistilanne on erilainen. Kasvattajan kohdatessa vaikeita tai vieraita

asioita, esim. kysymys enkeleiden olemassaolosta, voi hän vastata lapselle, että ”en tiedä” tai ”minä uskon näin, mutta jotkut toiset ovat asiasta eri mieltä”. Vastausta ei tarvitse antaa heti, vaan kysymyksiin voidaan palata myöhemmin. Lupaus asiaan palaamisesta on kuitenkin täytettävä. Oleellista on puhua lapselle ymmärrettävällä ja turvallisuutta luovalla tavalla.

Uskonnollis-katsomuksellinen perehtyminen eheyttää lapsen kasvua ja vahvistaa hänen perusturvallisuuttaan. Lapsen rakastaminen ja hänestä huolehtiminen luovat turvallisen perustan elämälle. Kotoa ja ympäristöstä saadaan arvoja ja elämönhallintataitoja, jotka välittyvät toiminnan ja lapsille läheisten aikuisien esimerkin kautta. Niiden avulla lapsi voi rakentaa hyvän elämän. Hän opettelee huolehtimaan, arvostamaan ja luottamaan itseensä. Lapsen arvostaessa itseään hän arvostaa ja hyväksyy muut ihmiset ja oppii huolehtimaan ympäristöstään. Näitä asioita opettelemme yhdessä elämisen kautta.

7. Päiväkoti Siiman esiopetus

Olemme järjestäneet Siimassa esiopetusta vuodesta 1999 lähtien joko omana ryhmänä tai eriytettynä toimintana 3 - 6 vuotiaiden kokopäiväryhmässä. Esiopetuksemme pohjaa Helsingin esiopetussuunnitelman perusteisiin (1996) ja Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelmaan (2005). Kukin esiopetuksesta vastaava erityislastentarhanopettaja, lastentarhanopettaja tai -opettajat ja lastenhoitajat ovat tuoneet oman persoonallisen näkemyksensä esiopetuksen toteuttamiseen.

Esiopetuksen toiminta-ajatus Helsingissä on:

” Esiopetuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea Helsingissä asuvien lasten yksilöllistä ja yhteisöllistä kehitystä, oppimisen halua ja iloa

sekä tervettä itsetuntoa. Lisäksi tehtävänä on antaa hyvä pohja elinikäiselle oppimiselle.”

(Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma, 2005)

Siimassa esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lasten oppimisvalmiuksia sekä havaita ja ennaltaehkäistä oppimisen esteitä. Haluamme tukea lapsen oppimaan oppimisen taitoja, elämänhallintaa ja yhdessä toimimista. Esiopetuksemme on arjen toiminnoista lähtevää, haasteellista ja monipuolista. Haluamme luoda hyvän pohjan lasten työskentelytaidoille ja – tavoille käyttäen hyväksi erilaisia opetusmenetelmiä. Lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen, erilaisuuden hyväksyminen ja lasten itsetunnon tukeminen ovat edelleen toiminnassamme tärkeitä tavoitteita. Lasten esiopetusvuoteen liittyy yhtenä tärkeänä osana oman kodin ja lähialueen ympäristöön tutustuminen ja sen hahmottaminen osaksi Helsinkiä.

Siimassa esiopetusvuoden aikana oppimisympäristö on muokattu siten, että lapsilla on mahdollisuus toimia aktiivisesti ja itsenäisesti, mutta silti yhdessä toimien. Olemme jakaneet oppimisympäristön sisällöllisten orientaatioiden mukaan: matematiikan hyllystä löytyy matikkapelejä, taskulaskimia ja numeroita, äidinkielen alueella on kirjoja, irtokirjaimia ja kielellisiä pelejä, piirtelemiseen ja askarteluun tarvittavat materiaalit ovat esillä. Olemme kuvittaneet ja sanoittaneet esiopetuksen tilaa. Käytämme hyväksi myös talon muita tiloja ja ympärillä olevaa luontoa.

Esiopetuksessa toimimme siten, että eri tiedonalojen tavoitteet ja sisällöt muodostavat eheytyvän kokonaisuuden, joka on lähellä lapsen arkipäivää ja rakentuu tutusta tuntemattomaan. Huomioimme lapsen yksilöllisen kehityksen. Työtapoina käytämme leikkiä, liikkumista, tutkimista, työtehtäviä, kokeilemista ja kyselemistä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa.

Eheyttävää esiopetusta on mukana kaikessa toiminnassamme. Lasten spontaanit leikit ja pelit harjoittavat ongelman ratkaisua ja yhteisöllisyyttä. Ohjatuissa leikeissä harjoitteleme sääntöjä ja ohjeita ja kannustamme

lapsia osallistumaan yhteiseen toimintaan. Liikunta tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia harjoittaa matematiikkaa muotopalojen, rytmin ja käsitteistön avulla. Musiikki rikastuttaa kieltä ja käden taitojen tekeminen harjoittaa hienomotoriikkaa ja pitkäjänteistä työskentelyä. Esiopetusikäisten lasten kanssa on mahdollista työskennellä vaativienkin projektien parissa. Osallistumme erilaisiin kulttuuritapahtumiin. Retket teattereihin, oopperaan, kansallis- ja kulttuurienmuseoon tutustuttavat meidät kansalliseen perinteeseen ja kulttuuriin. Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa tarjoaa meille mahdollisuuden tutustua erikielisten ja -kulttuuritaustaisten lasten elämään.

Esiopetuksessa aikuisen tehtävänä on ohjata lasta perehtymään tutusta tuntemattomaan. Hän antaa tilaa lasten omille oivalluksille ja toiminnalle. Tuemme lasta omatoimisuuteen kasvamisessa ja hänen itsetuntonsa vahvistumisessa. Olemme käyttäneet apuna Turvataitokasvatusmateriaalia, jossa lapset joutuvat pohtimaan omia tunteitaan, valintojaan ja keksimään ratkaisuja yhdessä vanhempiensa kanssa. Meillä lapset ja vanhemmat saavat kotiläksyjä.

7.1 Siiman esiopetusryhmän oppilashuolto

Siiman esiopetusryhmän oppilashuolto tarkoittaa lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista ja sen toteutuminen kuuluu kaikille kasvatusyhteisössä työskenteleville (Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma, 2005). Korostamme oppilashuollossa ensisijaisesti avointa yhteistyötä vanhempien kanssa ja luottamuksellista yhteistyötä kiertävän erityislastentarhanopettajan, neuvolan, puheterapeutin, tarvittaessa lasta hoitavien tutkimuspaikkojen ja lastensuojelun kanssa. Päivähoidon työntekijät ovat tukena edistämässä lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä.

Huolehdimme lasten hygienia-, terveys- ja tapakasvatuksesta. Käsien pesun merkitys, kohteliaat ruokailutavat ja hammashoitajan vierailut ovat osa oppilashuoltoamme. Täysipainoisella aterialla ja erilaisten ruokien

maistamisella edistämme lasten terveellisiä makutottumuksia. Keittiön henkilökunta ottaa huomioon ateriasuunnittelussa myös eri kulttuurit ja erityisruokavaliot.

Esiopetuksen oppilashuoltoon kuuluu myös turvallisen liikennekäyttäytymisen korostaminen. Retkeillessämme opettelemme turvallista kadun ylitystä, kulkuvälineissä liikkumista ja käytämme lasten päällä heijastinliivejä.

7.2 Maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus

Siimassa kieli- ja kulttuurivähemmistöjen esiopetuksen tavoitteet noudattavat esiopetuksen valtakunnallisia (2000) ja Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelman (2005) tavoitteita. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että maahanmuuttajataustainen lapsi voisi säilyttää oman äidinkielen ja kulttuurinsa. Pitkällä tähtäimellä ajatellen haluamme edistää lapsen oikeutta kaksikielisyyteen ja – kulttuurisuuteen.

Tällöin korostuu yhteistyö lapsen vanhempien kanssa, sillä heidän tehtävänä on huolehtia lapsen äidinkielen ja kulttuurin opetuksesta. Tehtävänä on herättää vanhemmat huomaamaan oman kulttuurin ja kielen merkitys lapsen oppimiselle keskustellen vanhempien kanssa siitä, miten he lapsen äidinkieltä tukevat. Käymme myös keskustelua siitä, mitä meidän tulee huomioida heidän kulttuuristaan ja kerromme, miten me välitämme tietoa vanhemmille ja millaisia ovat suomalaiseen kulttuuriin liittyvät opetusmenetelmät. Huomioimme perheiden vakaumukset ja kunnioitamme niitä. Arjen toiminnassamme se on vuoropuhelua ja sopimusten tekemistä ruokailutottumuksista, käyttäytymissäännöistä ja -tavoista ja hygienia- ja pukeutumissäännöistä. Käytämme tulkkia apuna.

Tehtävämme on huolehtia siitä, että lapsella on mahdollisuus opiskella suomea luonnollisessa vuorovaikutuksessa suomenkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Annamme myönteistä palautetta lapselle, kun kyselemme, miten heillä kotona tehdään asioita tai miten lapsen omalla

kielellä sanotaan jokin sana, numero tai arkipäivän lause. Mahdollisuuksien mukaan etsimme kirjastosta omankielisiä äänitteitä.

Lapsen esiopetuksen suunnitelman laadinnassa arvioimme lapsen kielellisiä taitoja yhteistyössä vanhempien kanssa. Korostamme edelleen vanhempien tehtävää lapsen oman äidinkielen opetuksessa. Kirjaamme suomen kielen kehityksen tukitoimet LEOPSiin. Suomen kielen tukitoimia ovat Kili-kerho, kielitaidon kartoittamiseksi tehtävät Lumiukko- ja Kettutestit, opetuksen apuna käytettävä kuvin tuettu kommunikaatio, saduttaminen ja kädestä pitäen ohjaus. Teemme yhteistyötä alueen suomi toisena kielenä lastentarhanopettajan (S2-lto) kanssa. Jos havaitsemme, että lapsella ei mielestämme ole vielä riittävästi suomen kielen taitoa aloittaa perusopetuksen ensimmäisellä luokalla, ohjaamme vanhempia ilmoittamaan lapsen valmistavaan opetukseen.

8. Varhaiserityiskasvatus Siimassa

Siimassa erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat hoidossa joko kehitysviivästymälästen integroidussa erityisryhmässä eli ns. monimuotoryhmässä tai tavallisessa päiväkotiryhmässä, jossa ryhmäkoko on pienennetty tai 1 - 3 erityistä tukea tarvitsevalle lapselle on tukenaan erityisavustaja. Erityisryhmässämme työskentelee kaksi erityislastentarhanopettajaa, lastenhoitaja ja erityisavustaja.

Laadimme lapselle kuntoutussuunnitelman yhdessä vanhempien ja lasta tutkivien tai kuntouttavien tahojen kanssa. Haluamme tukea vanhempien tietämystä omasta lapsestaan kasvatuskumppanuuden hengessä. Lapsen tukitoimia suunnitellessamme ja toteuttaessamme käytämme pohjana vanhempien ja lasta hoitavien tahojen kuvausta lapsen kehityksestä, hänen vahvuuksistaan ja häntä kiinnostavista ja innostavista asioista. Arvioimme lapsen kehitystä ja kuntoutussuunnitelman toteutusta vanhempien ja lasta kuntouttavien asiantuntijoiden kanssa säännöllisesti.

8.1 Varhaiserityiskasvatuksen toteuttaminen Siimassa

Arjen toiminnassa painotamme lapsen mahdollisuutta leikkiin ja autamme lasta luomaan ystävyys- ja kaverisuhteita. Ne ovat tärkeitä lapsen päiväkodissa viihtymisen ja itsetunnon vahvistamisen kannalta. Toiminnan, oppimisen ja lapsen turvallisuuden tunteen vuoksi olemme suunnitelleet lapsen päivän selkeäksi. Päivästruktuurissa tietyt asiat toistuvat samankaltaisina samassa järjestyksessä ja ovat lapsen ennakoitavissa.

Aikuisen henkilökohtainen tuki vahvistaa lapsen oman toiminnan ohjauksen kehittymistä. Kuvat ja tukiviittomat auttavat lasta päivän hahmottamisessa ja ovat kommunikoinnin tukena tai sitä korvaamassa. Lapset toimivat yleensä pienryhmissä, joissa yksilöllinen huomiointi on helpompaa. Lapsille on myös toisten lasten malli tärkeä. Päiväkodissamme toimii vuorovaikutusleikkiryhmä, Kilikerho ja Sherborne-liikuntaryhmä.

Erityispäivähoidon lisäksi lapsi voi saada päiväkodissa ulkopuolisilta terapeuteilta kokonaiskuntoutusta tukevaa puhe- ja musiikkiterapiaa. Muita yhteistyötahojamme ovat toimintaterapeutti, lasta hoitava ja tutkiva taho (sairaala), neuvola, perheneuvola, lastensuojelu, alueellinen erityisopettaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä lähikoulut.

9. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatus

Siimassa on ollut lapsia useista eri kulttuureista joka vuosi. Myös kaksi- tai useampikulttuurisia perheitä on ollut jonkin verran. Alkuvuosina lapsistamme oli jopa yli 60 prosenttia maahanmuuttajataustaisia; sen jälkeen maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on vaihdellut vuosittain. Henkilökunta onkin tottunut tekemään kotouttamistyötä jo vuosien ajan.

Kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa päiväkodissamme, on tärkeää perehdyttää lapsi ja hänen perheensä päiväkodin käytäntöihin ajan kanssa. Kasvatuskeskustelun käymme myöhemmin, jolloin laadimme vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatus- ja S2-kielen suunnitelman. Sovimme yhdessä lapsen kulttuuriin ja uskontoon liittyvistä toimintaperiaatteista. Käytämme tarvittaessa tulkkia. Korostamme vanhemmille oman kielen ja kulttuurin merkitystä lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta. Toteamme lapsen äidinkielen eli ajattelu- ja tunnekielen hyvän hallinnan vahvistavan lapsen identiteettiä ja olevan pohjana kaikelle oppimiselle. Kannustamme vanhempia tuomaan omaa kulttuuriaan tutuksi päiväkodissamme.

Monikulttuurinen kasvatusyhteisö edellyttää meiltä kasvattajilta kulttuurista tietoisuutta, joka rakentuu oman kulttuurin moninaisuuden tuntemiselle ja suvaitsemiselle. Se on kykyä ymmärtää maailmaa toisen näkökulmasta käsin, avoimuutta uuden - myös toisien kulttuurien - oppimiselle, moninaisuuden suvaitsemista, joustavuutta ja huumorintajua.

9.1 Maahanmuuttajataustaisten lasten toiminnan toteutuminen Siimassa

Kasvattaja tutustuttaa maahanmuuttajataustaisen lapsen omaan lapsiryhmäänsä. Hän toimii lapsen kulttuurintulkkinä ja tukena. Mitä pienempi lapsi on, sen merkityksellisempää on arjen sanoittaminen ja hänen ohjaamisensa kädestä pitäen. Kun lapsi kokee olonsa turvalliseksi, hän viihtyy, löytää kavereita ja yhteiset leikit voivat alkaa.

Lapsi tutustuu vähitellen suomalaiseen kulttuuriin. Hän muodostaa tärkeitä sosiaalisia kontakteja toisiin lapsiin ja aikuisiin ja hänen kulttuurinen elämänpiirinsä alkaa laajeta. Tavoitteenamme on tukea lapsen kaksikielisyyttä ja sopeutumista toiseen kulttuuriin. Lapsi tutustuu suomen kieleen leikkikulttuurimme ja varhaiskasvatuksen keinoin. Rohkaisemme lasta käyttämään suomenkieltä kaikissa tilanteissa. Erikielisen lapsen omaa äidinkieltä ja kulttuuria kunnioitetaan ja häntä rohkaistaan

käyttämään myös omaa äidinkieltään, kun päiväkodissämme on saman kielisiä lapsia tai kasvattajia.

Erikielisen lapsen suomen kielen oppimista tuemme tietoisesti kaikissa päiväkodin arjen tilanteissa. Lapsi oppii luontevasti matkimalla, toistoilla, runsaalla konkretialla, kuten kuvia ja esineitä apuna käyttäen, rohkaisulla, kannustamalla ja kiittämällä. Käytämme lapsiryhmissämme Kili-opetusmateriaalia pienryhmissä. Kahden keskeiset vuorovaikutustilanteet lapsen ja aikuisen välillä ovat ensiarvoisen tärkeitä lapsen suomenkielen oppimisen kannalta. Myös lasten keskinäiset vuorovaikutustilanteet ovat merkityksellisiä. Käytämme arjen sanoittamista kaikkialla.

Seuraamme lapsen suomen kielen kehitystä säännöllisesti käyttäen apuna S2-seurantalomaketta. Teemme myös erikielisille lapsille säännöllisin välein Kettu-testin ja isommille lapsille Lumiukko-testin vanhempien suostumuksella. Esiopetusikäisten erikielisten lasten S2-kielen taitojen arviointi on tärkeää lapsen siirtyessä kouluun. Onnistuneen oppimispolun rakentaminen edellyttää tarkkoja havaintoja ja tietoa lapsen oppimaan oppimisen taidoista ja tiivistä yhteistyötä vanhempien, S2-lto:n ja koulun edustajien kanssa. Lapsen ohjaaminen valmistavalle luokalle voi helpottaa häntä selviytymään koulumaailman uusista haasteista.

10. Siiman varhaiskasvatuksen arviointi, kehittäminen ja seuranta

Varhaiskasvatustamme arvioivat lapset, vanhemmat ja koko kasvatusyhteisö. Kun uusi toimintakausi alkaa, keskustelemme työmme tavoitteista, toiminta-ajatuksestamme ja laadimme uuden kauden yhteiset tavoitteet ja kasvattajatiimien lapsiryhmien tavoitteet. Ne ovat tiimejä sitovia. Tavoitteemme ovat linjassa päivähoitoalueemme strategisten tavoitteiden kanssa. Toimintakauden aikana järjestämme henkilökunnan työiltoja ja kaksi kertaa vuodessa kehittämispäivän. Niissä arvioimme varhaiskasvatussuunnitelmaamme ja ryhmien tavoitteiden toteutumista, pohdimme työtapojamme ja suunnittelemme tulevaa toimintaamme.

Jokainen kasvattajatiimi suunnittelee viikoittain oman lapsiryhmänsä toimintaa ja arvioi, miten tiimi on lapsiryhmänsä toiminnan järjestänyt, mitä havaintoja tiimin jäsenet ovat lapsista tehneet ja miten lapset ovat päässeet omiin tavoitteisiinsa. Jokaisen lapsen yksilöllisiä oppimisen ja kasvun tavoitteita arvioimme säännöllisesti sekä vanhempien kanssa että kasvattajatiimeissä. Kasvattajatiimi pohtii mm. työnsä kehittämiskohteita, arjen organisointia ja vuorovaikutuksen sujumista työyhteisössä. Järjestämme jokaiselle kasvattajatiimille aikaa arviointiin valvomalla sovitusti toisia lapsiryhmiä. Jokainen työntekijä arvio omaa työtään ja henkilökohtaisia työn tavoitteitaan esimiehen kanssa käydyissä kehityskeskusteluissa vuosittain.

Lapsiltamme saamme spontaanisti rehellistä palautetta työstämme. Keskustelemme lasten kanssa heidän toiveistaan ja kyselemme lasten mielipiteitä toiminnastamme. Luontevia keskustelutilanteita ovat lounaskeskustelut, pienryhmä-, ulkoilu- ja pukeutumistilanteet. Olemme lasten kokouksissa yhdessä suunnitelleet esim. kevätjuhlan. Esiopetusikäiset lapset ovat saaneet Helsingin kaupungin päivähoidon oman asiakaskyselyosionsa.

Vanhemmilta pyydämme ja saamme palautetta työstämme päivittäin, lasten kasvatustilanteissa ja vanhempainilloissa. Asiakaskyselyjen tuloksia käsittelemme henkilökunnan kokouksissa. Vanhemmille korostamme välittömän palautteen merkitystä. Siten pystymme parhaiten kehittämään tai muuttamaan toimintaamme lastemme parhaaksi, mikäli se vain on vallassamme.

Lasten toiminnan dokumentointia teemme lapsen päivähoitosuhteen alusta alkaen. Kasvun kansio siirtyy lapsen mukana ryhmästä toiseen. Valokuvien käyttöä toiminnan näkyväksi tekemiseksi olemme lisänneet uuden tekniikan myötä. Esiopetusikäisten lasten kanssa arvioimme kahden kesken lapsen kanssa, miten hän omasta mielestään leikkii ja miten retket ja muu toiminta

ovat hänen mielestään sujuneet. Niiden keskustelujen pohjalta kehitämme myös toimintaamme.

Lähteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet Helsingissä (1996) Sosiaalivirasto. Helsinki.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000) Opetushallitus. Helsinki.

Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma (2005) Sosiaalivirasto. Helsinki.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma (2007) Sosiaalivirasto. Helsinki.

Päiväkoti Siiman varhaiskasvatussuunnitelma (2002) Oma kustanne. Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) Stakes. Helsinki.